

**Welkom bij het
Sigma project
Cluster Bornem**

Langs de Schelde in Bornem staat een groot inrichtingsproject op stapel: het Sigmaproject Cluster Bornem. De werken in dat gebied moeten de hele regio beter beschermen tegen overstromingen en Europees beschermde natuur in ere herstellen.

Deel van het Sigmaplan. In 2013 begon de Vlaamse overheid de plannen op te maken voor de werken in de Cluster Bornem. Dat maakt deel uit van het Sigmaplan, een toekomstgericht project voor meer waterveiligheid en natuur in de valleien van de Schelde, Durme, Dijle, Nete, Kleine Nete en Grote Nete, Demer en Zenne. Tientallen gebieden in de provincies Oost-Vlaanderen, Antwerpen en Vlaams-Brabant krijgen zo een nieuwe invulling.

Wie onderneemt dat ambitieuze project?

Twee diensten van de Vlaamse overheid werken samen. Vlaams waterwegbeheerder

Waterwegen en Zeekanaal NV (W&Z) coördineert en staat in voor het veiligheidsaspect; het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) zorgt voor de natuurontwikkeling.

In deze brochure maak je uitvoerig kennis met het Sigmaproject Cluster Bornem. We tonen je hoe de omgeving van het rivierenland zal veranderen en waarom dat zowel noodzakelijk als positief is. Een actuele stand van zaken vind je op www.sigmaplan.be.

Meer informatie? Neem contact op met W&Z of het ANB. De contactgegevens vind je op de achterflap van deze brochure.

Schellandpolder

Inhoud

-
- 4
Het Sigmaplan beveiligt
Vlaanderen tegen
overstromingen
-
- 6
Het Sigmaplan gaat vooruit!
-
- 8
De deelgebieden van het
Sigmaproject Cluster Bornem
-
- 11
Veiligheid en natuur
gaan hand in hand
-
- 12
Beschermd landschap
-
- 13
Waardevolle natuur
in jouw achtertuin
-
- 15
Genieten aan de Schelde
-
- 16
Stappenplan van het
Sigmaproject Cluster Bornem

4

Het Sigmaplan beveiligt Vlaanderen tegen overstromingen

8

De deelgebieden van het Sigmaproject Cluster Bornem

13

Waardevolle natuur in jouw achtertuin

Het Sigmapijan beveiligt Vlaanderen tegen overstromingen

Iedereen die woont, werkt en leeft in de buurt van de Schelde en haar zijrivieren, moet beter worden beschermd tegen overstromingen. Dat is het uitgangspunt van het Sigmapijan. Tegelijk werkt het Sigmapijan in het kader van de Europese natuurdoelen aan het herstel van zeldzame natuur.

De watersnood in 1953 en 1976 veroorzaakte heel wat leed. Daarop lanceerde de overheid het Sigmaplan.

Na de stormvloedramp van 1976, die in de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen zware schade aanrichtte, besliste de overheid dat een betere bescherming noodzakelijk was. Die kwam er in de vorm van het Sigmaplan, een grootschalig project dat de veiligheid moet garanderen. Intussen werd het Sigmaplan geactualiseerd, zodat het in overeenstemming is met de meest recente wetenschappelijke inzichten, bijvoorbeeld inzake klimaatverandering. Ook de kijk op waterbeheer evolueerde. Een rivier heeft ruimte nodig om te stromen en te overstromen. Veiligheid kan hand in hand gaan met natuurontwikkeling. Die principes zitten uitdrukkelijk vervat in het geactualiseerde Sigmaplan.

Stevige dijken en overstromingsgebieden

Het geactualiseerde Sigmaplan steunt op twee principes. Ten eerste worden langs de Schelde en haar zijrivieren dijken verhoogd en verstevigd. Ten tweede komt er in het hele gebied een ketting van gecontroleerde overstromingsgebieden om het water te bergen. De uitvoering van de Sigmaprojecten gebeurt op uitgekende plaatsen en verloopt gefaseerd. De Vlaamse Regering besliste in 2005 en 2006 om het geactualiseerde Sigmaplan uit te voeren op basis van het Meest Wenselijk Alternatief (MWeA). De locatie van de Sigmagebieden werd daarin

bepaald op basis van een maatschappelijke kosten-batenanalyse, een milieueffectenrapport en een landbouwgevoeligheidsanalyse.

Pijlers van het Sigmaplan

Het Sigmaplan werkt aan een duurzame Schelde. Dat betekent dat alle functies van de rivier zich evenwichtig kunnen ontwikkelen. Bescherming tegen overstromingen komt op de eerste plaats in het Sigmaplan. Dat is vandaag nodig, maar in de toekomst nog veel meer. Door de klimaatverandering zijn gevaarlijke hoogwaterstanden in de getijdenrivieren immers een realiteit waar we ons maar beter op voorbereiden.

Het herstel en de ontwikkeling van Europees beschermde Scheldenatuur zijn een andere prioriteit. In de projectgebieden van het Sigmaplan krijgt die zeldzame natuur opnieuw kansen, in overeenstemming met de Europese natuurdoelen. Bovendien wordt ook de recreatie op en rond de Schelde uitgebreid. Het Sigmaplan heeft ten slotte oog voor de economische functies van het Scheldegebied, zoals scheepvaart, landbouw en plattelandstoerisme. Om de gevolgen van het project voor de landbouw te beperken, besliste de Vlaamse Regering dat het geactualiseerde Sigmaplan gepaard moest gaan met een flankerend landbouwbeleid. Dat omvat een reeks maatregelen om de impact op de landbouw te verzachten.

Overstromingsgebieden treden succesvol in werking

Dat de Sigmaprojecten nuttig zijn én werken, bewezen ze op 5 en 6 december 2013. Toen trok de zogenaamde sinterklaasstorm over Noord-Europa. Ook Vlaanderen werd getroffen door het slechte weer. De combinatie van een noordwesterstorm en springtij op zee dwong W&Z ertoe de fase 'gevaarlijk stormtij' af te kondigen. De overstromingsgebieden, zoals die van het Lippenbroek in Hamme, Bergenmeersen in Wichelen en Bovenzanden in Heindonk, konden hun nut bewijzen. Ze doorstonden de sinterklaasstorm met glans en behoeden zo talloze mensen voor watersnood. Gelukkig viel de sinterklaasstorm nog mee en ging die niet gepaard met hevige neerslag. Om ons tegen ergere stormen te behoeden zal W&Z dan ook nauwgezet blijven voortwerken aan de aanleg van de geplande bijkomende overstromingsgebieden.

De sinterklaasstorm deed het overstromingsgebied Tielrodebroek (Temse) onderlopen.

Het Sigmoplan gaat vooruit!

De volledige verwezenlijking van het Sigmoplan loopt tot 2030. Om de vijf jaar zetten we nieuwe projecten op. In de Cluster Bornem zitten we nog in de fase van de planvorming, maar in andere projectgebieden zijn de werken in volle uitvoering. Sommige werden zelfs al een tijdje geleden afgerond. Die projectgebieden bewezen intussen ruimschoots hun nut en waarde. Niet alleen werden ze succesvol onder water gezet bij noodweer. Natuurliefhebbers kunnen er ook genieten van de voor Europa unieke habitats.

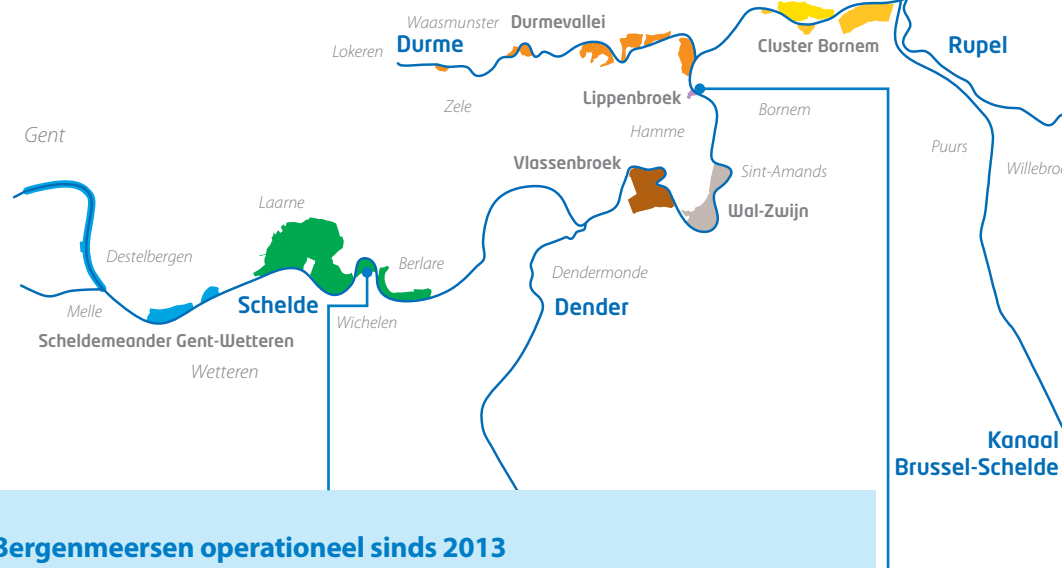
Voor een laatste stand van zaken kun je terecht op www.sigmaplan.be.

Werken Hedwige- en Prosperpolder op kruissnelheid

Twee polders aan beide zijden van de grens tussen België en Nederland worden teruggegeven aan de Schelde. Door die ont-poldering kan het getij twee keer per dag vrij in en uit het gebied stromen. Dat is goed voor de natuur én onze veiligheid. In 2020 zal het Scheldewater dit kersverse Vlaams-Nederlandse natuurgebied voor het eerst overstromen.

www.sigmaplan.be/hedwige-prosperproject

Bergenmeersen operationeel sinds 2013

De werken aan het overstromingsgebied Bergenmeersen, een historisch meersengebied niet ver van Wetteren, waren in het voorjaar van 2013 klaar. Tijdens de sinterklaasstorm in december 2013 vervulde het gebied zijn veiligheidsfunctie alvast met verve: ondanks die zware storm bleef de regio gespaard van wateroverlast. Uniek is de gecombineerde in- en uitwateringssluis, de motor van een bijzondere ontwikkeling van getijdennatuur die al volop aan de gang is. Vanop het vlonder- en leerpad kun je al dat moois van dichtbij bewonderen. De werking van de sluisen en de natuurontwikkeling worden secuur gemonitord. De lessen die we hieruit trekken, zijn nuttig voor andere Sigmaprojecten. In de projectgebieden Dijlemonding (Zennegat), Vlassenbroek en de Durmevallei (De Bunt) wordt immers een sluis van hetzelfde type gebouwd.

www.sigmaplan.be/kalkense-meersen

Potpolder van Lillo afgerond in 2012

Hier werden de werken in het najaar van 2012 afgerond. De ontpoldering van tien hectare is een eerste stap in de beveiliging van het Antwerpse havengebied tegen overstromingen. De ringdijk rond de Potpolder beschermt het achterliggende land ook bij extreme weersomstandigheden. Door de ontpoldering krijgt het Antwerpse havengebied – dat in een beschermd Vogelrichtlijngebied ligt – er een stuk waardevolle getijdennatuur bij. Zeldzame slikken en schorren vormen een uitgelezen broedplaats voor talrijke beschermde vogels.

www.sigmaplan.be/dijkwerken

Polders van Kruibeke klaar voor opstart

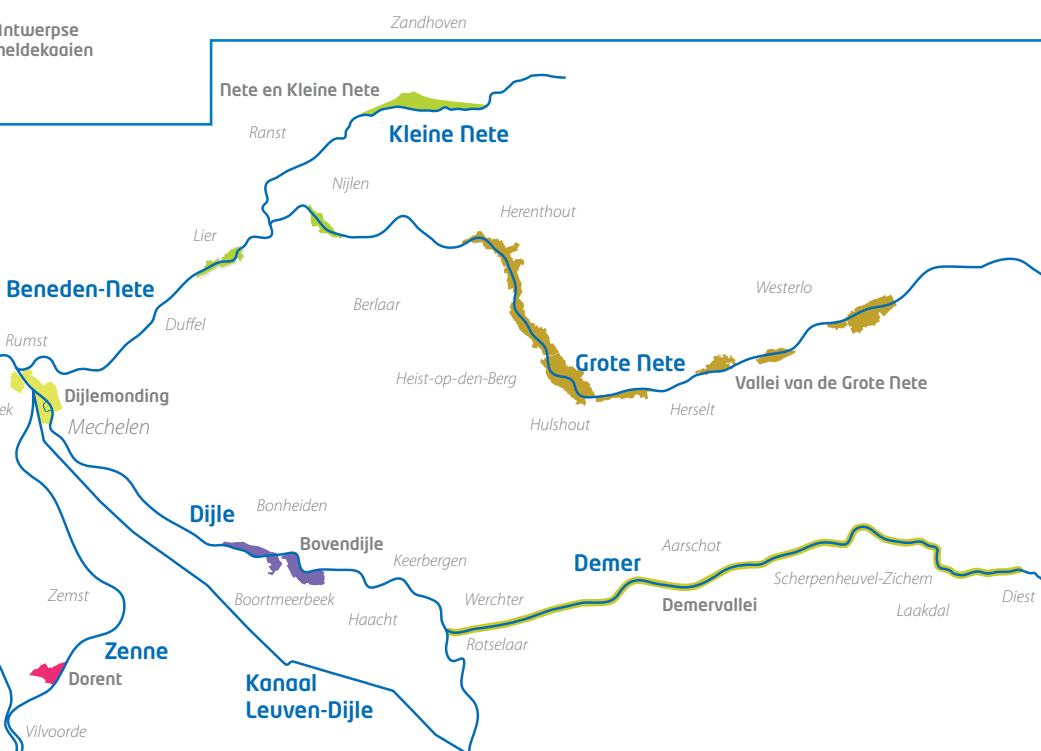
Ter hoogte van Kruibeke werken we aan het gecontroleerde overstromingsgebied Polders van Kruibeke. In zijn eentje zal het gebied, zodra het operationeel is, Vlaanderen vijf keer beter beschermen tegen overstromingen vanuit de Schelde. Tegelijk zetten W&Z en het ANB alles op alles om hier een uniek natuurgebied te ontwikkelen én wandelaars en fietsers er een warm onthaal te geven.

www.sigmaplan.be/polders-van-Kruibeke

Noordkasteel

Antwerpen

Antwerpse
meldekaaien

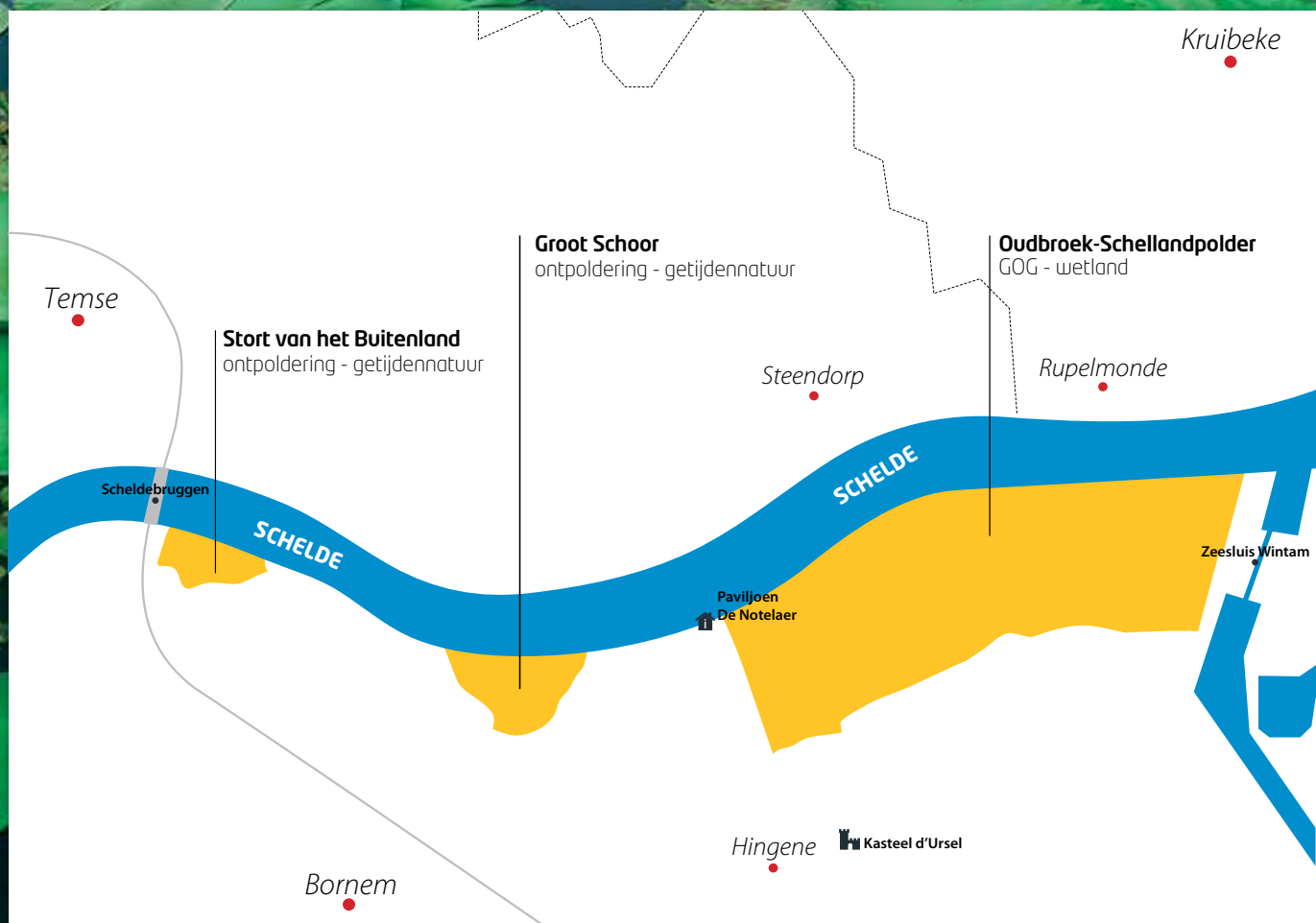

Lippenbroek: testgebied sinds 2006

Het Lippenbroek geeft een voorsmaakje van hoe een gereduceerd getijdengebied eruitziet. In dit proefgebied test W&Z samen met het ANB en een groep onderzoekspartners sinds 2006 een gecontroleerd overstromingsgebied met gereduceerd getij (GOG-GGG) uit. Dat concept, ontwikkeld door de Universiteit Antwerpen, biedt een unieke oplossing om bescherming tegen overstromingen te combineren met getijdennatuur. Zowel de ontwikkeling van slikken en schorren als de werking van de sluisen wordt er gemonitord. Een leerpad leidt je rond het gebied.

www.sigmaplan.be/lippenbroek

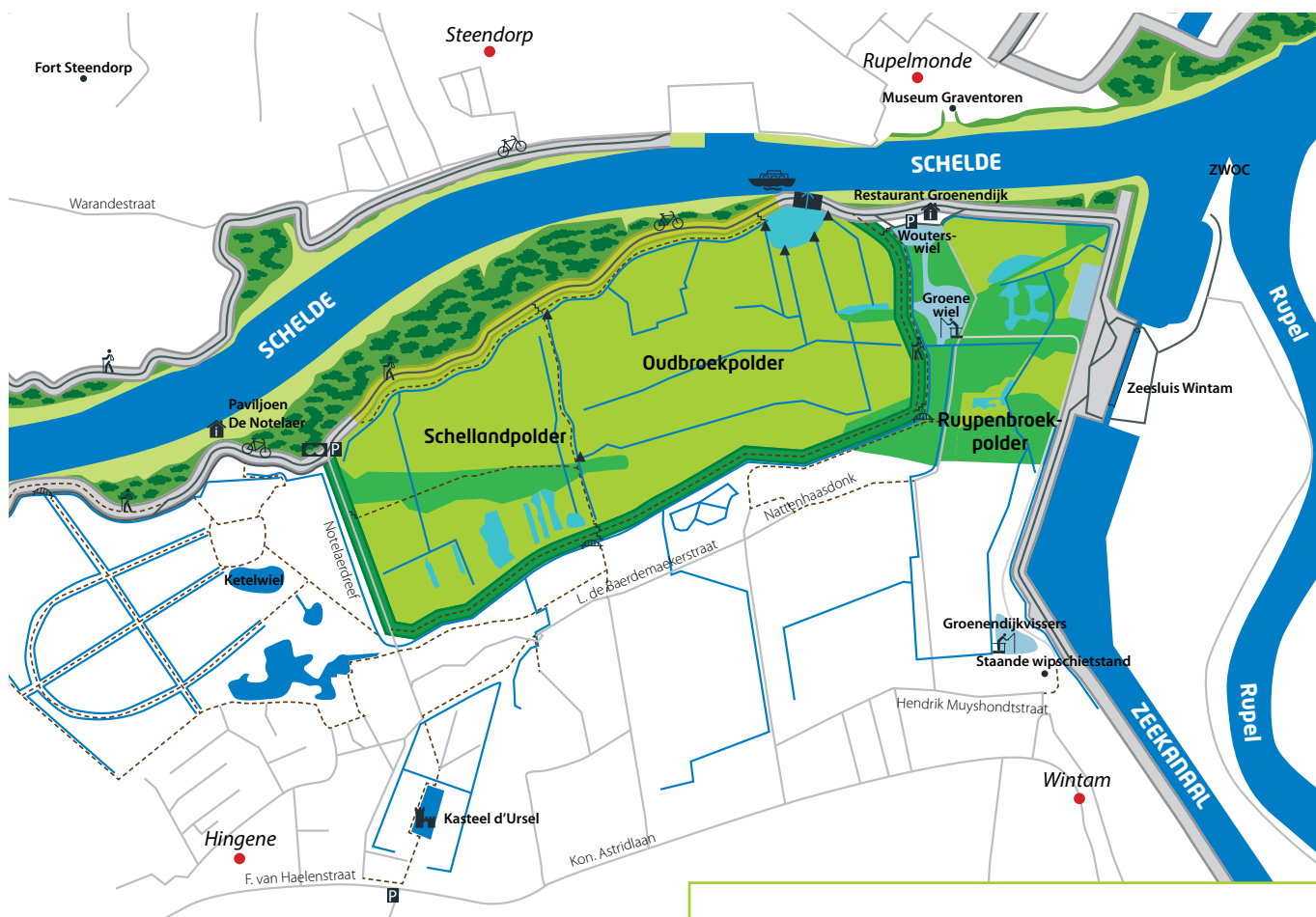
De deelgebieden van het Sigmaproject Cluster Bornem

Drie gebieden in Bornem, in totaal 216 hectare, worden zodanig ingericht dat ze water opvangen bij extreem hoge waterstanden. Tegelijk wordt de authentieke natuur hersteld met weloverwogen ingrepen. In het toekomstige gecontroleerde overstromingsgebied (GOG) Oudbroek-Schellandpolder zal wetland tot volle ontplooiing komen. Door de ontpoldering van het Groot Schoor en Stort van het Buitenland krijgt de rivier meer ruimte én ontstaan unieke zoetwaterslikken en -schorren.

Oudbroek-Schellandpolder

Overstromingsgebied beveiligd regio

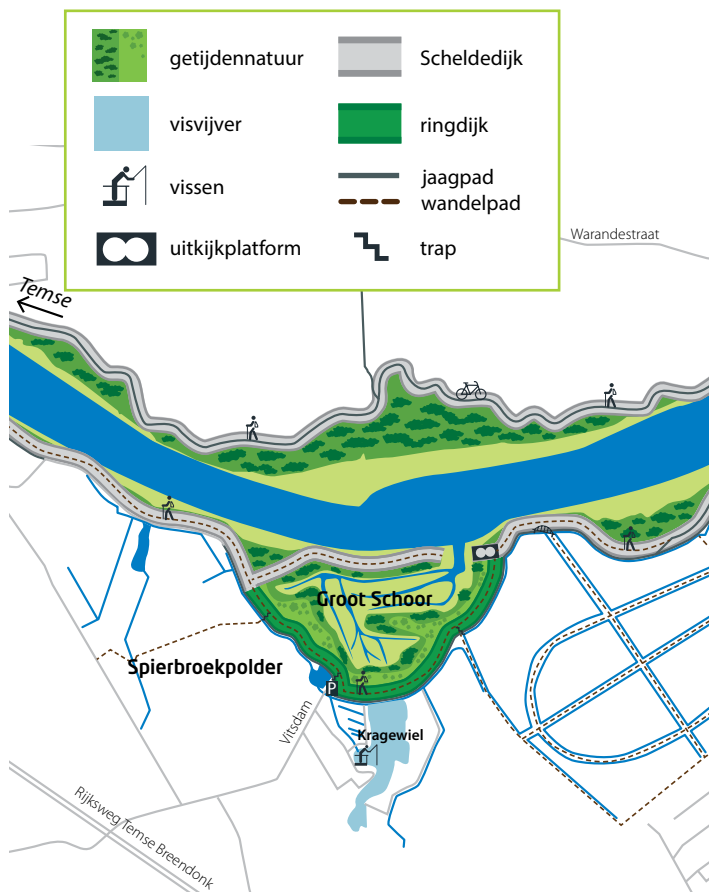
Ten noorden van het deelproject Oudbroek-Schellandpolder ligt de Schelde; in het zuiden wordt het begrensd door de Nattenhaasdonkstraat en Bovenbroekweg. In het oosten reikt het gebied tot aan het Zeekanaal, in het westen tot aan de Notelaerdreef. De Oudbroek-Schellandpolder, die nu vooral bestaat uit populieren en enkele landbouwpercelen, wordt één groot gecontroleerd overstromingsgebied of GOG. Dat betekent dat hier bij stormtij, slechts één of twee keer per jaar, in alle veiligheid Scheldewater kan worden opgevangen. Het water stroomt het gebied dan binnen over een overlooptdijk en wordt weggehouden van woonkernen met een stevige en hogere ringdijk. Bij eb kan het water via de uitwateringssluiss weer naar de Schelde stromen.

In het GOG kan natte natuur zich ontwikkelen in de vorm van elzenbroekbossen. Verschillende zones worden afgegraven, zodat natte natuur en open water er alle ruimte krijgen. Tegelijk worden ook water-

	getijdennatuur		overlooptdijk
	wetland		ringdijk
	vijver		Scheldedijk
	uitwateringssluiss		jaagpad
	vissen		wandelpad
	uitkijktplatform		infopunt
	trap		veer
			stuw

partijen, waterlopen en wielen hersteld en ingericht voor de natuur. In tegenstelling tot de twee andere deelgebieden van de Cluster Bornem staat de Oudbroek-Schellandpolder niet onder invloed van het getij.

Het Groot Schoor en Stort van het Buitenland

Ontpoldering creëert getijdennatuur

Het Groot Schoor wordt omgeven door de Vitsdam en de Spierbroekpolder. Ter hoogte van de brug naar Temse ligt het Stort van het Buitenland. Beide gebieden worden ontpolderd. Dat betekent dat we ze teruggeven aan de Schelde. Door in de huidige Scheldedijk bressen aan te brengen, laten eb en vloed zich weer voelen in het Groot Schoor en het Stort van het Buitenland. In een kluwen van kreken zal Scheldewater door de twee gebieden stromen. Na verloop van tijd ontstaat zo getijdennatuur in de vorm van slikken en schorren. Die vormen een ideaal leefgebied voor allerlei vogels, vissen en ongewervelden. Dankzij een stevige dijk kan het water het achterland niet in gevaar brengen.

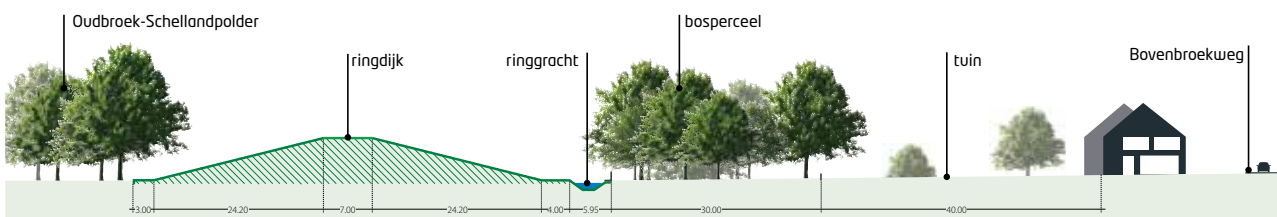
Gevolgen voor landbouwers

Het Groot Schoor is vandaag landbouwgebied. Landbouwers die worden getroffen door de werken aan het gebied, kunnen rekenen op compensatie dankzij de flankerende landbouwmaatregelen van het Sigmapijn. Die zijn er in verschillende vormen. Zo kunnen we landbouwers helpen zoeken naar nieuwe gronden, de werken spreiden over een langere periode of landbouwers financieel vergoeden.

Aan de precieze inrichting van het Stort van het Buitenland, een voormalige stortplaats, wordt nog gewerkt. Daarom is de detailkaart van dat gebied niet opgenomen in deze projectbrochure.

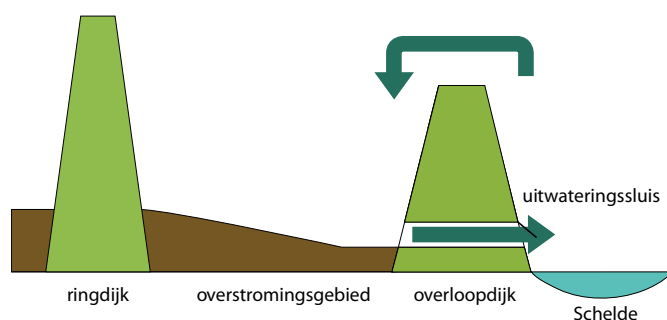
Wonen langs de Schelde

Met een overstromingsgebied in je buurt stel je je natuurlijk de vraag hoe dicht de nieuwe dijk bij de woningen zal liggen. Tussen de dijkkruin en de huizen laten we voldoende afstand. Daarnaast behouden we een beboste bufferzone om de inktijk te beperken. Bovendien is de dijk zacht glooiend, zodat de impact op het landschap minimaal is. Ten slotte wordt op die ringdijk geen asfaltweg aangelegd.

Veiligheid en natuur gaan hand in hand

Hoe treden de gebieden in het Sigmaproject Cluster Bornem in werking? Hieronder lees je meer over de toegepaste technieken.

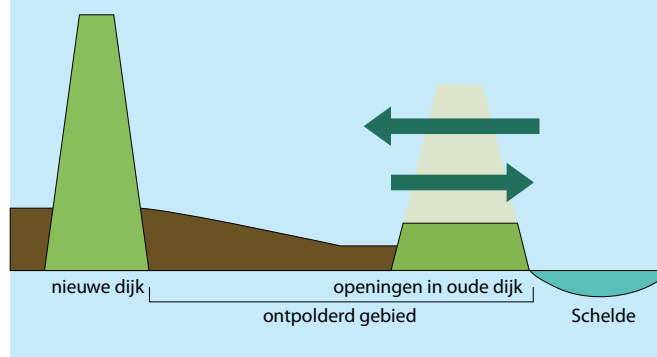
Hoe werkt een gecontroleerd overstromingsgebied?

Bij een hoge waterstand op de Schelde stroomt het water over de overlooptdijk het overstromingsgebied binnen. Daardoor wordt de waterstand gereduceerd en vermindert de kans op overstromingen in de omgeving. De overlooptdijk is de bestaande Schelddijk, die een stuk verlaagd en verstevigd wordt. De dijk wordt zo gebouwd dat hij standhoudt als het rivierwater erover stroomt. Om te beletten dat woongebieden onder water lopen, wordt het achterland altijd beschermd door een ringdijk.

Een grachtensysteem en uitwateringssluizen zorgen ervoor dat het water in het GOG na een overstroming weer naar de Schelde stroomt. Overstromingsgebieden treden meestal in de winter in werking: dan komen de meeste stormen voor en zijn de waterstanden het hoogst. Als het gebied overstroomt, komt het water enkele decimeters tot enkele meters hoog te staan. Het risico op overstromingen in de omgeving neemt daardoor sterk af. Vaak krijgt een GOG een bijkomende functie, zoals de Oudbroek-Schellandpolder, die wordt ingericht als wetland.

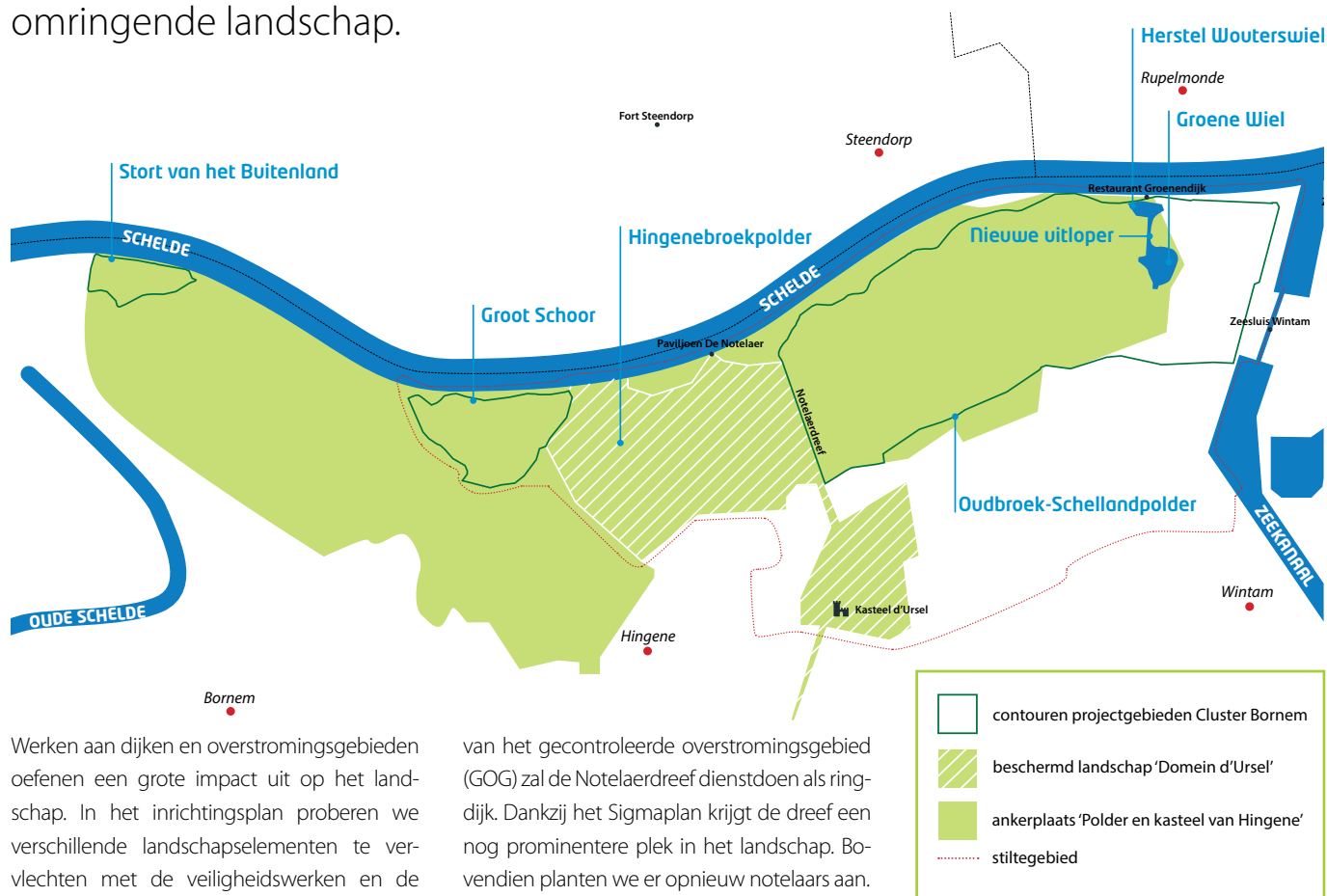
Ontpoldering van het Groot Schoor en Stort van het Buitenland

De twee deelprojecten Groot Schoor en Stort van het Buitenland worden ontpolderd. Dat betekent land teruggeven aan de rivier. Je zou het ook 'ruimte voor de rivier' kunnen noemen. Eerst trekken we landinwaarts een nieuwe dijk op om het achterland te beschermen. Vervolgens worden er openingen gemaakt in de bestaande Schelddijk. Zo wordt de rivier weer binnengelaten en halen we de druk van de ketel. De getijden krijgen er dan opnieuw vrij spel. Op die manier ontstaan slikken en schorren. Een gelijkaardig ontpolderingsproject is al gerealiseerd in Lillo, dat eind 2012 in werking trad. Een nog veel grotere ontpoldering wordt momenteel uitgevoerd in de Hedwige-Prosperpolder aan de Belgisch-Nederlandse grens.

Beschermd landschap

Het Sigmaproject Cluster Bornem ligt pal in het waardevolle landschap 'Polder en kasteel van Hingene' en grenst aan het beschermde 'Domein d'Ursel'. Daarom worden de deelgebieden ingericht met oog voor het erfgoed en het omringende landschap.

Werken aan dijken en overstromingsgebieden oefenen een grote impact uit op het landschap. In het inrichtingsplan proberen we verschillende landschapselementen te verplechten met de veiligheidswerken en de nieuwe natuur. We houden ook rekening met de culturele geschiedenis van 'Polder en kasteel van Hingene', dat geldt als een ankerplaats of waardevol landschap.

Notelaerdreef mét notelaars

Belangrijke bezienswaardigheden in het gebied zijn het paviljoen De Notelaer en het kasteeldomein d'Ursel. Die worden met elkaar verbonden door de Notelaerdreef. In het verleden werd die dreef opgehoogd, zodat ze fungeerde als centrale as tussen de Schellandpolder en de Hingenebroekpolder. Na de aanleg

van het gecontroleerde overstromingsgebied (GOG) zal de Notelaerdreef dienstdoen als ringdijk. Dankzij het Sigmaplan krijgt de dreef een nog prominentere plek in het landschap. Bovendien planten we er opnieuw notelaars aan.

Heraanleg van het Groene Wiel

De plassen water of wielen die zo kenmerkend zijn voor het polderlandschap van Bornem, ontstonden bij dijkdoorbraken. Met grote kracht stroomde het water dan het gebied achter de dijk in en sloeg het een gat in de grond, dat zich opvulde met water. Vaak werd de nieuwe dijk daarna aangelegd rond de wielen. Ook het Groene Wiel, een plas water net buiten het toekomstige overstromingsgebied van de Oudbroek-Schellandpolder, vormde zich op die manier.

Doordat we het Groene Wiel weer verbinden met het historische Wouterswiel en er natuurvriendelijke oevers rond aanleggen – waarbij de overgang van water naar land geleidelijk gebeurt – verhogen we de biodiversiteit. Ten westen ervan leggen we een nieuwe dijk aan.

Het meest oostelijke deel van de Oudbroek-Schellandpolder behoort wel tot het projectgebied, maar ligt buiten het GOG. Door de aanwezigheid van ondergrondse pijpleidingen kan dat gebied immers niet in het overstromingsgebied opgenomen worden. Toch wordt ook die zone ingericht als natuurgebied en buffer voor hemelwater.

Waardevolle natuur in jouw achtertuin

De veiligheidsmaatregelen van het Sigmaplan gaan hand in hand met de ontwikkeling van knappe natuur. Gaandeweg zal er in de Oudbroek-Schellandpolder wetland ontstaan. Het Groot Schoor en Stort van het Buitenland worden omgetoverd tot een grillig landschap van slikken, schorren, geulen en krekens. Met een uitgekiende inrichting en doordacht beheer wordt het landschap er de komende jaren nog diverser en rijker.

Hogere waterstanden herstellen wetlands

In het grootste deelproject van de Cluster Bornem, de Oudbroek-Schellandpolder, ontstaat binnenkort weer waardevol wetland. Samen met getijdennatuur is dat natuurtype heel zeldzaam geworden in Vlaanderen. Het Sigmaphan geeft ons de kans om het waterrijke rivierlandschap te herstellen. Wetlands kunnen heel diverse landschappen vormen: in de Oudbroek-Schellandpolder zullen op termijn weer elzenbroekbossen groeien. Zo'n bos wordt gekenmerkt door een hoge grondwaterstand, vooral in de winter en het voorjaar. Daarom moeten we de grondwaterstand nog wat verhogen met stuwen. Bij de inrichting van het gebied hebben we ook aandacht voor open plekken en zones met open water.

Elzenbroekbos

Het zal uiteraard een tijdje duren vooraleer die 'vochtminnende' bomen uitgroeien tot een echt bos. Eerst worden de oude populieren omgevormd tot elzenbroekbos. De boomlaag zal binnenkort vooral bestaan uit zwarte els, maar ook wilgen kunnen goed tegen natte voeten. In de kruidlaag zullen planten als bitterzoet, gele lis, wolfs-poot, grote wederik en zeggen voorkomen. Ook het Groene Wiel, dat afgesneden wordt door de aanleg van de dijk, wordt heringericht met natuurlijke zacht hellende oeverzones.

Soortenrijk

Nu al is de Oudbroek-Schellandpolder bijzonder soortenrijk. Zo werden er 142 soorten planten aangetroffen, waarvan er tien zeer uitzonderlijk zijn. Ook vogels zoals spechten en houtsnippen vinden er een veilige haven. Zodra de Oudbroek-Schellandpolder wat natter wordt, hopen we er ook purperreigers te verwelkomen. Verder vliegen er talloze libellen rond, waaronder de zeldzame vroege glazenmaker en bruine korenbout. De vele reeën die nu al in het gebied vertoeven, verdragen natte omstandigheden goed en blijven hier ook in de toekomst wellicht gast aan huis.

In het oostelijke deel van de Oudbroekpolder, dat buiten de dijken ligt, vormt zich op termijn open water in combinatie met ruimte voor waterberging. Al die variatie is goed voor de biodiversiteit.

Natuurlijke lappendeken dankzij ontpolderingen

In de twee kleinere gebieden, het Groot Schoor en Stort van het Buitenland, boetseert het spel van aanslibbing en erosie een grillig gebied. Daarin zullen zoetwaterslikken en -schorren worden dooraderd met steile, diepe geulen. In zoetwaterslikken vind je vooral wormen

Zoetwaterslikken en -schorren in Bornem

en slakjes, voedsel bij de vleet dus voor tal van vogels en vissen. In tegenstelling tot slikken zijn schorren begroeid met vegetatie, zoals biezen, ruigtes of rietvelden. Op termijn ontwikkelen er zich wilgen-vloedbossen. Allerlei riet- en moerasvogels vinden hier ongetwijfeld een geschikte plek om te schuilen en te broeden.

Zoetwaterslikken en -schorren barsten dus van het leven, maar vormen tegelijk ook een natuurlijke buffer tegen overstromingen. Verder helpen ze bij de zuivering van het rivierwater en herstellen ze het evenwicht van de voedselketen. Ook de mens profiteert van dat nuttige natuurtype. In en rond de overstromingsgebieden van de Cluster Bornem zul je heerlijk kunnen wandelen en fietsen. Niet alleen omwonenden kunnen daarvan genieten, ook de lokale toeristische sector vaart er wel bij.

Genieten aan de Schelde

Het Scheldelandschap is een mooie plek om te wandelen, te fietsen, te varen, te vissen, tot rust te komen. Vandaag bestaan er al heel wat recreatieve mogelijkheden. Die kunnen via het Sigmaplan, vaak in samenwerking met de gemeente, nog worden versterkt.

Getijdengebieden en wetlands zijn niet alleen voor de natuur een aanwinst. Ook de inwoners van de betrokken gemeenten en andere geïnteresseerden zullen volop van die schitterende groene gebieden kunnen genieten. Fietsen, wandelen, vissen, vogels observeren ... Kortom: de natuur beleven in een nóg unieker decor.

Stiltegebied

Dankzij de zeldzame dier- en plantensoorten is dit Sigmaproject zeer geschikt voor natuurobservatie. De rust waarborgen binnen het bestaande stiltegebied van de Cluster Bornem is echter een noodzaak. De stiltewandeling die je er vandaag al kunt maken, zal ook na de werken geruisloos verlopen. Daarom wordt het GOG zelf slechts in beperkte mate opengesteld en zal de zuidelijke ringdijk alleen toegankelijk zijn voor wandelaars.

Visvijver verhuist

De geplande natuurinrichting is niet verenigbaar met de huidige vorm van intensief vissen in clubverband. Daarom krijgen de Groenendijkvissers een alternatieve locatie op een goed bereikbare plaats nabij Wintam, in de buurt van de staande wipschietstand. Aan het Groene Wiel blijft extensief vissen – volgens de wetgeving op de riviervisserij – op specifieke locaties wel mogelijk.

Groenendijk blijft in de dijk

Het pand van het Wintamse restaurant Groenendijk dateert al van 1672. Ook na de Sigmawerken kun je er nog terecht voor een heerlijk stukje paling. Speciaal aan dat charmante eethuisje is dat het gedeeltelijk in de dijk is gebouwd. Dat blijft zo in de toekomst.

Het Sigmaplan voorziet ook in zachte recreatie. Zo wordt rekening gehouden met bestaande wandelpaden.

© Vilda - Reilm Verhinde

Stappenplan van het Sigmaproject Cluster Bornem

De realisatie van een Sigmaproject verloopt in fases en vergt heel wat voorbereiding. Daarbij wordt ook overlegd met verschillende betrokkenen.

Het inrichtingsplan voor de Cluster Bornem werd opgemaakt in overleg met verschillende betrokkenen: gemeentebesturen, natuurverenigingen, landbouworganisaties en -administraties, toeristische diensten, ruimtelijke ordening en erfgoed. Op basis van dat plan bestuderen we de effecten van het project op mens en milieu en stellen we een milieueffectenrapport (MER) op. Daarna volgt het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (GRUP), dat de Vlaamse overheid opmaakt om de bestemming van de projectgebieden te wijzigen.

Voordat de inrichting van de gebieden dan echt van start kan gaan, zijn er nog stedenbouwkundige vergunningen nodig. Intussen worden de betrokken gronden verworven door W&Z.

Pas na al die tussenstappen kunnen de inrichtingswerken worden uitgevoerd in opdracht van W&Z en het ANB. Dat is ten vroegste in 2017. Bij elke fase krijg je als omwonende, eigenaar of gebruiker de kans om opmerkingen te geven en suggesties te formuleren op de plannen via informatie- en inspraakmomenten.

Inrichtingsplan	GRUP en plan-MER	Technisch ontwerp, bouwaanvragen en grondverwingen	Start der werken
2013-2014	2015-2016	2016	2017

MER: milieueffectenrapport

GRUP: gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan

Contact

Meer informatie over het Sigmaplan en het Sigmaproject Cluster Bornem vind je op www.sigmaplan.be.

Met vragen kun je terecht bij:

Waterwegen en Zeekanaal NV (W&Z)
Afdeling Zeeschelde
Tel. 03 224 67 11
info@wenz.be

Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)
Tel. 09 276 20 00
scheldeproject.anb@vlaanderen.be

Colofon

Verantwoordelijke uitgever

Waterwegen en Zeekanaal NV
Afdeling Zeeschelde
ir. Wim Dauwe
Lange Kievitstraat 111-113 bus 44
2018 Antwerpen

Redactie

Pantarein in een consortium met
Technum en DenS Communicatie

Depotnummer

D/2014/3241/243

Uitgave

Oktober 2014

www.sigmaplan.be